

ANNA CHARLOTTA JOHANSSON

SYDAFRIKA

PÅ ANDRA SIDAN REGNBÅGEN

fri tanke

Innehåll

Regnbågsnationen	13
1. DAGENS SYDAFRIKA – ETT LAND AV KONTRASTER	17
Livets goda	20
Ett av världens mest heterogena länder.....	26
I hjärtat av Johannesburg.....	29
Att bli vuxen	40
<i>Noma</i>	41
<i>Daniel</i>	48
Född fri.....	51
<i>Zikhona</i>	52
Tillbaka i Kapstaden	53
2. IDENTITET, APARTHEID OCH FÖRSONING.....	55
Hur det hela började	55
Kung Shaka Zulu	58
Från apartheid till demokrati.....	61
<i>Ingrid</i>	63
<i>Mzu</i>	64
Vit, svart, indier eller färgad	65
Tvångsförflyttningar	66
<i>Amina</i>	68
Trevor Noah besöker sin »Gogo«	69
I'm staying.....	71

<i>Nathalie</i>	71
Att förlåta, men inte glömma	75
Försoning, förlåtelse och sociala orättvisor	79
<i>Chris</i>	82
Om att vara människa genom andra människor	86
3. FRÅN DEMOKRATIKÄMPAR TILL	
KORRUPTA BYRÅKRATER	89
Sydafrikas mest kontroversiella politiker.....	89
H&M:s aptröja	93
Sydafrikas största oppositionsparti	94
Samarbete mellan oppositionspartier.....	96
Interna stridigheter	98
Sydafrikas nya ledare	106
Presidentens kohandel	109
Upplopp och plundrande	111
Ramaphosas reformönskan	113
Valvinsten 2019	115
Kritiken mot Mandela	117
4. AFRIKAS EKONOMISKA LEJON	121
Strömavbrotts-schemat	122
Sydafrikas naturresurser	126
Fler och fler utan jobb	127
<i>Welile</i>	127
Den informella sektorn.....	130
<i>Prince</i>	131
<i>Joseph</i>	133
Ekonomisk ojämlikhet.....	135
<i>Temba</i>	136
Sydafrika närmar sig IMF	140
Tillbaka till elavbrotten	142

Viktiga reformer för Sydafrika.....	144
<i>Suzette</i>	148
Finansminister med bakbundna händer	151
Vem har rätt till land?	153
Lokala »chiefs«.....	155
Att äga sitt eget hem.....	157
<i>Claire</i>	161
<i>Monde</i>	162
Allt annat än en ljusnande framtid.....	163
Bottenbetyg för sydafrikansk skola	165
5. I DET DOLDA	169
<i>Tony</i>	171
Familjen Gupta.....	172
Bröllopet.....	175
Finansministrar kommer och går.....	176
Sydafrikas starka kvinna	177
#Guptaleaks	179
PR-företagets smutsiga kampanj	181
Zumas avgång	182
Zondo-kommissionen	184
6. VARDAGSFRUKTAN	187
<i>Gerald</i>	187
Kapstaden – Afrikas dödligaste stad.....	189
Säkerhet, status & samhörighet	191
Blod in, blod ut?.....	192
<i>Dariusz</i>	193
Ökända Cape Flats.....	195
Gatugång vs fängelsegång	196
Att lämna ett gäng.....	199
En ny roll.....	201

Philippi – världens farligaste plats	204
<i>Nathaniel</i>	204
Gratis tatueringar	208
<i>Christian</i>	209
Cafédörrar istället för kyrkportar	210
<i>Tim</i>	211
<i>Wisdom</i>	213
<i>Rose & Daniel</i>	214
7. KOMPLEX KULTUR	219
Identitet i fokus	224
Gammalt möter nytt	228
Musik som politiskt motstånd	233
Sydafrikas filmscen	237
Rugby som enande kraft.....	238
Callywood – Afrikas Hollywood?.....	240
Kultur över gränser	241
På andra sidan regnbågen	243
FÖRFATTARENS TACK.....	245
REFERENSLISTA	247

Dagens Sydafrika – ett land av kontraster

FÖR NÅGRA ÅR sedan blev Kapstaden utsedd till världens bästa stad att besöka av *New York Times* och *Daily Telegraph*. Sydafrika som helhet har så många olika variationer av kulturer, människor, djur och natur att den nationella turistbyrån har beskrivit det som onödigt att åka utomlands, eftersom det finns så många resmål, så mycket att uppleva, inom landets egna gränser.

Vi har Johannesburg – Sydafrikas livligaste och mest urbana stad – som med sitt finansiella centrum, landets största kåkstad Soweto och alla klubbar och restauranger aldrig riktigt tar en paus.

Och så Kapstaden – omgiven av det mäktiga Taffelberget som på en dålig väderdag (med sydafrikanska mått mätt) har molnen hängandes över sig som en vit duk. Kapstaden är landets mest populära turistdestination och kallas »the mother city«. Staden med sina stränder och närliggande vinområden som erbjuder mat och vin av absolut toppklass är hemvist till det sydafrikanska parlamentet, och därmed landets legislativa huvudstad.

Sedan har vi Pretoria – »jakarandastaden«, som med sina tusentals lilablommade jakarandaträd och ett ganska litet

centrum är Sydafrikas lugnaste storstad. Här händer egentligen inte särskilt mycket, trots att det utgör en av landets tre huvudstäder. Pretoria är landets administrativa huvudstad, och säte för regeringen och presidenten.

Staden Bloemfontein är en viktig knutpunkt i mitten av Sydafrika som spelat en stor roll i Sydafrikas politiska historia. Bloemfontein är säte för landets högsta domstol och staden är därmed den tredje och sista av landets huvudstäder.

Durban – med sina milsvida stränder och tropiska klimat och centrum för Sydafrikas framväxande musikindustri – är känt för att vara en av Sydafrikas etniskt mest diversifierade städer. Regionen som staden ligger i är hemvist för både zulu-folket och Sydafrikas stora indiska minoritet.

Och det fortsätter. Port Elizabeth. East London. Kimberley. Nelspruit. Pietermaritzburg. Polokwane. George. Många är de sydafrikanska städer som jag skulle kunna fortsätta att räkna upp. Som alla, var och en, bär med sig något av det som gör Sydafrika vackert, kontrastrikt och speciellt.

I Sydafrika kan vi uppleva grönskande zulubyar vid foten av mäktiga bergskedjan Drakensberg, besöka vackra vingårdar och resa genom milsvida överblickbara ökenlandskap. Här finns en flora och fauna som bjuder på ständiga överraskningar. Befinner man sig ute på landsbygden är tystnaden så påtaglig att den ibland kan kännas skrämmande. I de stora städerna återfinns skyskrapor, tutande taxibilar och kvartersbarer som inte har för avsikt att stänga för kvällen. Där kan man hitta de flesta nationaliteter och där är det lätt att ta ett danssteg på trottoaren utan att någon tror att man är galen (det kan man för övrigt på landsbygden också). I storstäderna finner vi områden där människor bor i arkitekturritade lyxvillor med privata säkerhetsvakter utanför. Men också områden där människor bor i skjul utan tillgång till rent vatten och elektricitet. Kvarter

där gängkriminaliteten breder ut sig och där det varje natt förekommer nya skjutningar. Och kvarter där det byggs nya lekplatser och vackra gröna parker för hundar att rastas i.

Här kan man välja mellan smakrik *cape malaj*-mat, veganska restauranger som serverar rätter enligt de senaste hälsotrenderna, eller en grillad *boerewors* (traditionell jättelång korv som är ihoprullad som en stor kanelbulle som man måste skära i mindre bitar när man ska äta) och chilistark *chakalaka* (tomatrelish) från en liten kiosk på gatan. Här delar man jobb och vardag med människor med olika färg, bakgrund, ålder, nationalitet, religion, etnicitet, sexualitet, intressen och livsmotton.

Sydafrika blir aldrig tråkigt. Det är kontraster ner på minsta molekyl- och DNA-nivå. Det är ibland frustrerande, men oftast spännande, inspirerande och karaktärsdanande. Jag lär mig något om mig själv och mina medmänniskor nästintill varje dag.

»Men är det inte farligt att åka dit?«

Det är den ständigt återkommande frågan jag får från vänner och bekanta. Under mina totalt sex år i landet har jag bara blivit bestulen på min mobiltelefon, på Kapstadens mest kända turistgata dessutom. Och den snodde jag tillbaka. Men jo, det kan uppstå situationer som är farliga, om man befinner sig i fel område vid fel tidpunkt.

Sydafrika är lite av en storebror för hela kontinenten Afrika. Det har länge varit ett av de finansiellt starkaste länderna och storstäderna i landet är välutvecklade och har mycket att erbjuda. Sydafrika är landet som många nigerianer, kongoleser och zimbabwier självvalt har valt att flytta till – de flesta för att de tror och vet att de kan bygga sig en bättre framtid där än i landet de kommer ifrån.

Som enda afrikanska land är Sydafrika medlem i både G20 (politiskt och ekonomiskt forum för de nitton största nationella ekonomierna i världen, plus EU) och sedan 2010 i

BRICS (ekonomisk samarbetsgrupp för de fem största tillväxtmarknaderna i världen: Brasilien, Ryssland, Indien, Kina och Sydafrika). Genom dessa medlemskap signalerar och bekräftar Sydafrika sin maktposition i världspolitiken generellt, och i Afrika i synnerhet.

Livets goda

Mycket i Sydafrika handlar som sagt om ras och hudfärg – trots att apartheid har varit avskaffat i drygt 25 år. Hur och var man lever, vem man lever med, vad man läser och lyssnar på beror oftast på ens kultur och ens bakgrund. Och en persons kultur i Sydafrika är ofta avhängig en persons hudfärg, dels på grund av landets kulturhistoria, dels på grund av landets tidigare apartheidsystem. Inte minst gäller dessa skillnader också vad man äter och dricker.

När någon från Sverige frågar mig, »men vad äter sydafrikaner då«, så brukar mitt svar bli: »Det beror på var du är, och med vem du är där.« För några veckor sedan gick jag på Kapstadens lyxigaste, dyraste och mest omtalade restaurang The Test Kitchen, efter att ha väntat i ett halvår på att få bord. Jag var där med två sydafrikaner som båda har välbetalda jobb, samt en tysk och en kanadensare som båda frilansar och tjänar pengar utanför Sydafrika. Ur ett svenskt perspektiv är en åttarätters avsmakningsmeny med tillhörande högklassiga viner till varje rätt för cirka 1800 kronor per person billigt. I en sydafrikansk kontext är det oerhört dyrt, och mer än vad många tjänar per månad. Mina två sydafrikanska vänner som får sin lön i den sydafrikanska valutan rand hade helt enkelt fått spara lite för att kunna gå dit. (En rand motsvarar ungefär cirka 0,5–0,6 kronor i skrivande stund.) Men majoriteten sydafrikaner skulle aldrig